СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Число 95. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 23. квітня, 1924. VOL. XXXII. No. 95. Jersey City, N. J., Wednesday, April 23, 1924. THREE CENTS

Робітничі юнії жадають обмеження прогибіції.

ВАШІНҐТОН, 21. квітня. — Перед так званим судовим комітетом палати послів станула нині межи инчими свідками велика депутація Американської Федерації Праці та закадала від конґресу, щоби прогибіційний закон був змінений так, щоби вільно було виробляти та торгувати горячими напитками, що не мають більше як 2 і три чверти процента алкоголю.

Попри представників Федерації Праці промвляли ще представники других орґанізацій, як Ліги Конституційної Свободи в стейті Месечузетсі, Товариства проти Прогибіції, Ліги Тверезости, Товариства Поміркованости і тим подібних орґанізацій.

Всі вони представляли закон Волстеда яко закон, якого виконати не можна, який заводить нерівність межи людьми та викликує велике невдоволенне серед людий.

НА ЩО ВЖИВАЄТЬСЯ КОНФІСКОВАНІ НАПИТКИ.

ВАШІНҐТОН, 21. квітня. — Перед комітетом сенату, що розсліджує діяльність бувшого міністра судівництва Догерті, виступив Бучер, спеціяльний аґент департаменту судівництва, зі зізнаннями, що прогибіційні аґенти часто задержують алькоголь, сконфіскований у горожан, для себе або своїх приятелів.

ОБЖАЛОВУЮТЬ КОНҐРЕСМЕНА.

ВАШІНҐТОН, 21. квітня. — Федеральний суд повіту Арлинґтон постановив поставити на росправу конґресмена Кнутсона з Минесоти за якийсь поважний злочин, поповнений на дорозі підчас їзди автом. Росправу визначено на 30. квітня.

ЗА НОВИЙ ІМІҐРАЦІЙНИЙ ЗАКОН.

ВАШІНҐТОН, 21. квітня. — В конференції представників обох палат, що має вирівнати ріжниці в ухвалах щодо іміґрації, ведеться боротьба за вступ, що забороняє зовсім японську іміґрацію. Автор закона Джансон обороняє внесок, кажучи, що за повним виключенням японської іміґрації американський народ стоїть уже здавна, а ноти японського уряду не мали на нього ніякого впливу.

ПРОТЕСТ ПРОТИ ДЕПОРТАЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 21. квітня. — Американська Юнія Горожанських Вольностий урядила віче протесту проти відсилання назад до Европи іміґрантів, що сиділи в американських тюрмах за нарушенне военних законів.

ЛІКАРІ ОБЖАЛОВАНІ ЗА ПРОТИПРОГИБІЦІЙНУ ЗМОВУ.

БОФАЛО, Ню Йорк, 21. квітня. — Перед федеральний суд в сьому місті поставлено 20 лікарів, котрих федеральний прогибіційний уряд обжаловує, що вони змовилися обходити прогибіційний закон. Мали вони продавати рецепти на горівку своїм знакомим та аптекарям.

САМОСУД НАД МУРИНОМ.

ОРЕНДЖБЕРҐ, Савт Каролайна, 21. квітня. — Товпа білих людий зловила та вбила самосудом Мурина Луку Адамса, котрого посуджено о напад на білу жінку.

ЗАСТІЙ У БАВОВНЯНІМ ПРОМИСЛІ.

ЛОРЕНС, Месечузетс, 21. квітня. — У новоанґлійських ткалняних фабриках слідно тепер поважний застій руху. Кождого дня замикається якась фабрика. Застій у фабриках відбивається на будівлянім промислі.

НОВА „ВИМЯНА МУЗГУФ"?

ВАШІНҐТОН, 21. квітня. — Польський амбасадор у Злучених Державах, др. Владислав Врублевский вибирається незадовго назад по Польщі. Очевидно, він каже, що він не їде в політичних цілях, але в особистих.

СМЕРТЬ ВЕЛИКОЇ АРТИСТКИ.

ПИТСБУРҐ, 21. квітня. — Нині померла тут Елеонора Дусе, відома на весь світ італійська артистка, котра приїхала кілька місяців тому назад до Злучених Держав на театральні вистави.

Дусе було при смерти близько 65 літ. Вважалася вона колись найбільшою траґічною акторкою в світі, а дехто ставив її навіть понад відому французьку акторку Сару Бернар.

ПЕРЕХРЕЩУЮТЬ ГОРУ.

ВАШІНҐТОН, 21. квітня. — Сенат приняв нині резолюцію, щоби гору Мавнт Рейніер в стейті Вашінґтоні перехрестити на Мавнт Такома. Внескодавці арґументують, що гора носить тепер імя анґлійського капітана, котрий свого часу рабував прибережні околиці. Такома — се стара індійська назва сеї гори. Сенатор Бора противився сій зміні, бо богато людий зі стейту Вашінґтону протестувало в листах до нього проти сеї зміни.

З МЕКСИКАНСЬКОЇ ЗАВЕРУХИ.

МЕКСИКО, 21. квітня. — В битві з федеральними війсками президента Обреґона погиб ґенерал Марсіяль Кавасос, провідник повстанців, котрий висадив у воздух динамітом кілька поїздів. В сій битві взято в полон 300 повстанців. В той спосіб здушено на все повстання у стейтах Ідальґо і Сан Луіс Провост.

ЗЕМЛЕТРУС У МЕКСИКУ.

МЕКСИКО, 21. квітня. — Місто Мексико, столиця мексиканської републики, відчула сильний землетрус. Потрясення тревали півтора мінути та трясли сильно всею околицею, але не зробили великої шкоди.

ҐЕНЕРАЛЬНИЙ СТРАЙК У ГАВАНІ.

ГАВАНА, Куба, 21. квітня. — Страйк докових робітників переходить на загальний страйк. За доковими робітниками заявилися зараз моторнені та кондуктори гаванських трамваїв (стріткар). За ними пішли на страйк шофери, яких у місті є коло 5,000. Сподіються, що страйк ще далі пошириться.

НАЇЗДИВСЯ ОКЕАНОМ.

До Ню Йорку приїхав оногді Дж. Г. Гарґрес, старий анґлійський купець, котрий за свого життя переїхав Атлянтійський Океан не менче лишень 276 разів.

ПІНШО ВІРИТЬ У ПОБІДУ МОКРИХ.

Піншо заявив своїм прихильникам, що він далі стоїть за прогибіцією та за ніяку ціну не піде зі „сухими". Він вірить, що при наближаючихся президіяльних виборах побіда буде по стороні „мокрих".

ПІМСТА БАТЬКА ЗА СИНА.

Перед стейтовим судом в Шикаґо розігралася оногді траґедія. Майже рік тому назад старий Петрик Секстон був свідком, як оддо його дому принесено тіло його сина, шофера на публичних автах. Батько довідався, що якийсь Смайлінґ Джек Ровз, шофер на конкуренційній лінії автів, мав вихвалюватися, що се він убив Секстона. Смайлінґ Джек Ровз ставав на суд девять разів, але за кождим разом справу суд відкладав. Коли старий батько почув нарешті, що справу відложено по раз девятий, він виняв у суді револьвер з кишені та двома кулями положив обжалованого на місци трупом.

АПОСТОЛЬСЬКА СТОЛИЦЯ І СПОРТОВІ ТОВАРИСТВА.

Св. столиця йменувала ґенеральним церковним інспектором при Союзі спортових товариств у Італії римського прaлата монсіньоре Карла Сальотія. У відручнім письмі Сальотію каже державний радник кардинал Ґаспарі, що папа найщиріщими бажаннями витає Союз спортових товариств. Спорт учить молодь моральної дисципліни, утревалює волю. Св. отець шле Союзови своє благословенство.

ЗНАХІДКИ РАДУ В РОСІЇ.

Російська академія наук висилає експедицію до Ферґану, де мають бути богаті поклади руди, яка містить у собі рад. Рад цей щодо якости має бути такий же добрий як чехословацький і американський.

НАРОД, КОТРИЙ НЕ ЧУВ НІ ПРО СВІТОВУ ВІЙНУ НІ ПРО РОСІЙСЬКУ РЕВОЛЮЦІЮ.

До Петербурга знаний російський ботанік Ґородков із наукової подорожі по далекий північній Сібірі. Ґородков пійшов там, щоби студіювати фльору (ростинність) цих країв. Коло берегів ріки Оба натрапив на територію, на котру ще не ступила нога ніодного Европейця. Ґородков описує ростинне багатство цих земель найшов дуже рідкі ростини, які є знані ботаніком хіба з Аляски і Півн. Канади. Та найбільше счудувався вчений, коли там натрапив іще зовсім незнаний нарід, котрий жие у полярних краях здовж північного побережжа Тихого океана, на одній притоці ріки Ваґіни. Ці незнані Азійці жиють у невеличких селах на дуже примітивному культурному ступіні. Жиють зовсім патріярхально, в узкім семейнім колі. Про світову війну і російську революцію ці нововідкриті совітські горожане не мали й поняття.

НІМЦІ КУПУЮТЬ ВАЖНІ СТРАТЕҐІЧНІ ТОЧКИ У ЛЮКСЕМБУРЗІ.

„Пті Парізіен" пише, що велике занепокоєння спричинила вістка, що богато Німців закупило землі, важні стратеґічно — а саме в Ґран Діші в Люксембурзі. Вже й поселилися там. Запит поставлений тайно, викрив властям, що Німці покупували великі посілости за незвичайно високі ціни. Всі ці посілости лежать на важних стратеґічних границях. Так пр. одна з найбільших посілостей лежить при головному шляху що йде через Тревес і Коблєнцію до Парижа.

ЯК БОЛЬШЕВИКИ ПЕРЕРОБЛЯЮТЬ ДРАМИ.

Московські і петербурські театри виставляють звісну робітничу драму „Рур" К. Чапека, в перекладі (а по правді у переробці) сучасного большевицького поета Олексія Толстого. Отже большевицький перекладчик зовсім переробив ідею пеєи на большевицький лад, а саме так, що робітники при кінці не виходять знищені (як є в оригіналі), лише представляють нове покоління в дусі колективістичної праці. Таким робом Чапекова пеєа, написана як протест проти колективізму, попросту перероблена вина!

ЧИ ВІЛЬНО ПОСЛОВИ СПАТИ В ПАРЛЯМЕНТІ?

На одному засіданні палати льордів заснув льорд Керзон. Пробудив Керзона щойно великий гамір. То иншим членам палати не сподобалося, що льорд при „цікавій" дебаті здрімався і кивав головою (хоч і притакуюче!). Казали, що льордова дрімка понижує достоїнство палати, жадали енерґічно, щоби предсідник візвав до порядку сплячого льорда. Предсідник відкинув їх домагання, бо парляментарний закон не каже, що послови не вільно спати в палаті, та що своєю дрімкою льорд Керзон не нарушив спокою і порядку.

ДАНЦІҐСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГИМН.

Данціґський сенат розписав як відомо, конкурс на написання державного гимну Данціґу. На останньому засіданню сенату запало рішенне, що ні одна із присланих творів не надається на данціґський ґимн.

ШПІОНУВАЛИ СВОГО ПЕРШОГО МАРШАЛА.

У Варшаві вже розпочався процес проти пор. Блонського в справі шпіоновання особи Пілсудського. Блонський доніс у свій час свому начальству що він дістав пропозицію слідкувати за марш. Пілсудським. За ту заяву відповідає він перед судом. Першого дня розправи прокуратор домагався тайности розправи, але се його внесенне трибунал відкинув. Сподіються, що розправа викаже силу сензаційно- скандалічних моментів споза куліс кампанії проти особи Пілсудського і тому розправа набрала величезного розголосу. Першим свідком виступатиме Пілсудський.

Б. НІМЕЦЬКИЙ КРОНПРИНЦ — ТОРГОВЕЛЬНИК.

Прикре положення, в якому найшлася Німеччина наслідком безвартности німецької марки, приневолило бувшого німецького престолонаслідника з цілою сімєю переселитися до Берліна й там шукати зайняття. Семя б. престолонаслідника живе тепер у Почдамі в домі принца Айтля Фрідріха. Кронпринц хотів затаїти свою ідентичність. Та недавно пійшов із своєю жінкою до галерії образів; їх пізнала публика й уладила їм овацію. Б. престолонаслідник торгуватиме хліборобськими машинами. Для цього має кронпринц добрі витляди, бо майже всі великі земельні власники є монархісти і крім цього добрі знакомі й приятелі б. престолонаслідника.

„ДЛЯ ЗАБАВИ" СТРІЛЯЄ В НАРЕЧЕНИХ.

У Ковлі (на Волині під польською окпуацією) трапилась подія, яка є високо-характеристичною для нинішньої деморалізації, що дійшла до бестіяльства. У зарібника Ґевандта святкували урочисто заручини Нараз крізь вікно впало до кімнати кілька стрілів, а двоє гостий повалилося долі. На вулиці зловлено справника лиха: я з револьверу до незнайомих людий, яких бачив за весільним столом. Запитаний про мотиви свого вчинку, відповів байдужно: „От—так собі стріляв для забави!..." Один з постріленних, Вайґард, помер в дорозі до шпиталю.

Російські комуністи бояться повороту капіталізму в Росії.

МОСКВА, 21. квітня. — На основі Ленінової „нової економічної політики" (НЕП-а) капіталисти в Росії захоплюють у свої руки всю торговлю.

Досі вже приватні торговці захопили 83% дрібної торговлі і більшу половину гуртівної торговлі в Росії.

Приватна торговля набирає щораз більшої сили та іде вперед заборчою ходою, так що готова в недовгому часі побити торговлю урядову і кооперативну.

Совети мають ще у своїх руках промисл углевий, залізний і ткальний. Продукти сих промислів продають через свої синдикати, але і до них добирається приватна торговля і вже захопила 14% торговлі сими продуктами.

Комуністи залякані сим поворотом капіталізму і його заборчою силою і хотять на свому конґресі в маю обдумати способи боротьби проти його походу.

НІМЕЧЧИНА ЗА НЕВТРАЛЬНИМ СУДОМ.

ЛОНДОН, 21. квітня. — З Берліна сповіщають, що німецьке правительство зажадає, щоб назначено невтральний суд, який мав би нагляд над виконанием постанов комісії Доса.

ПУАНКАРЕ ЩЕ МАЄ ЗАСТОРОГИ.

ПАРИЖ, 21. квітня. — Французький премієр заявив, що його правительство приймає в цілости плян комісії Доса, лиш під одною засторогою, що воно мати-ме свобідну руку, якщо Німеччина не буде виконувати зобовязань, які на себе прийме.

ҐРАБСЬКИЙ „ЗАКЛАДАЄ" УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ... У ВАРШАВІ.

ЛОНДОН, 18. квітня. — З Варшави повідомляють, що польський премієр Владислав Ґрабський постановив (!) заложити (!) український (!) університет... у Варшаві.

Поляки не годяться на основанне українського університету у Львові, столиці Галичини, з причини напружених відносин між Українцями і галицькими Поляками. Се рішенне про основанне українського університету має велике значінне, бо в Польщі є 5,000,000 (більше як 7,000,000) Українців.

ЕСПАНСЬКИЙ КОРОЛЬ НЕ ЛЮБИТЬ СВОГО ДЖАБУ.

ПАРИЖ, 21. квітня. — Еспанський король Альфонсо XIII заявив кореспондентови париського дневника Фіґаро, що військова диктатура Де Рівери в Еспанії була конечна для реформи усього внутрішнього устрою держави, яка була на фальшивих і хитких основах.

Про себе сказав, що він волів би бути жовніром аніж королем, якби міг був вибрати собі званне.

МУССОЛІНІ ПОЧЕСНИЙ ГОРОЖАНИН РИМУ.

РИМ, 21. квітня. — Нині іменовано при великій параді з нагоди ювилею основин Риму премієра Муссоліні почесним горожанином Риму.

Муссоліні у своїй промові заявив, що буде працювати для піднесення Риму до давньої слави.

СОЮЗ СЛАЛВЯНСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ТОВАРИСТВ.

ЗАГРЕБ, Югославія, 5. квітня. — Тут основано Союз славянських культурних товариств. На перших зборах були представники всіх славянських народів. Від Українців були представники „Просвіти".

ПО РОЗБИТТЮ РУМУНСЬКО-СОВЄТСЬКИХ ПЕРЕГОВОРІВ.

ВІДЕНЬ, 3. квітня. — Дня 2. с. м. на засіданню соетсько-румунської конференції, предсідник советської делеґації Крестинський зложив заяву:

Румунія панує над Бесарабією проти волі переважаючого місцевого населення. Совети рішучо відкидають признанне Бесарабії частю Румунії. Советська делеґація пропонує спільну нараду над услівями орґанізації плебісциту, бо лише так румунське правительство могти-ме увільнитись від обвинувачення, що своє панованне над Бесарабією вдержує проти волі населення. Подібно мається справа на Буковині, замешканій українською більшостю. Советська делеґація скидає рішуче зі себе відповідальність за дальшу долю конференції. Колиб румунська делеґація дальше не хотіла спільно працювати, то відповідальність впаде виключно на неї.

Після сеї заяви Крестинського, предсідатель румунської делеґації зазначив, що румунська делеґація стоїть на відмовному становищі і не допустить думки про плебісцит у Бесарабії. Тому, що погляди обох делеґацій годі було погодити, признано праці конференції скінченими.

„УКРАЇНІЗАЦІЯ" НА ОДЕЩИНІ.

КИЇВ, 23. березня. — Тутешній дневник „Більшовик" з 21 с. м. подає отсю характеристичну телеґраму „Ратау"-а з Одеси:

На повнім засіданню Ґубвиконкому Одеси, в докладі про українізацію сконстантовано, що перехід на українізацію був чисто механічним і не досить продуманим. Характеристичною помилкою є заведенне української мови в молдаванських і німецьких селах. Ухвалено, щоб надалі праця була скерована до утворення української культури і мови, зрозумілих селянинови. Поміж радянськими робітниками тільки 11% знає українську мову. Взагалі перехід на українську мову носив формальний, „казьонний" характер.

АКТОРКА ЗБИРАЄТЬСЯ КАНДИДУВАТИ ДО ПАРЛЯМЕНТУ.

ЛОНДОН, 19. квітня. — Відома анґлійська акторка Ольга Недерсовл заповіла свою кандидатуру до парляменту. Вона завзялася так на політичну карієру, що буде кандидувати при першій нагоді, яка случиться, хочби десь при доповняючих виборах у окрузі, де її не знають.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодинoке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

В СПРАВІ ПИСАНКИ ДЛЯ РІДНОЇ ШКОЛИ

(З ОБЄДНАННЯ).

Як минулими літами так і тепер будемо збирати писанку на ратунок української школи в старім краю.

Рідна Школа, що видержала вже не одну навалу ворожу, що стала нашою гордістю і одною з найсильнійших національних остой в краю, переходить тепер надзвичайно важкий час. Вже не кріза грозить її, але сама таки катастрофа станула перед нею. Попри нечувані ляцькі утиски, замикання істнуючих шкіл, арешти професорів, реквізиції шкільних будинків, заборони відчинення нових шкіл, і т. д. Рідна Школа не має ще й половини тих фондів, яких треба щоб оплатити ті школи, яких ще Ляхи не замкнули.

Вона стоїть тепер перед тим, що буде змушеною замкнути більшість своїх шкіл, бо нема фондів на оплату учителів та службовиків. Бо хоч фахові учителі по українських приватних школах побирають о половину менші платні чим побирають їх товариші в школах державних — то навіть і на такі платні не стати сегодня Рідної Школи. Нема отже иншого виходу, як школи замкнути і то ті школи, які сотворено мозольною працею соток найідейнійших одиниць і на які весь український нарід зложив вже великанські жертви.

Є ще тільки один-одинокий ратунок, а саме як кличе старий край, ціла українська нація мусить здобутися на геройський подвиг і зложити негайно значну жертву на ратунок Рідної Школи.

І Ви, Шановні Читачі, вже певно читали, як оден темний наш інвалід а другий без руки зложили в краю сейчас по тім зазиві по доляру на ратунок нашої школи.

Ви певно читали, як відгукнувся на се загал нашого громадянства в краю і не подивуєтеся, що ми й сим разом кличемо знова до благородних серць американських Українців, щоби вони дальше ділили долю-недолю з своїми братами і підперли їх ще й в тій так важній справі.

Рідна Школа знайшла на загал зрозуміннє в Америці. Нарід її полюбив і цінить її працю. Тож ми віримо, що й сим разом той розпучливий клич з краю знайде у нас широкий відгомін і поведеться дальша систематична праця в справі сталої щомісячної допомоги Рідній Школі.

А покищо ми мусимо здобутися на негайний геройський подвиг. Буде ним надзвичайна, одноразова, більша жертва, зложена на негайний ратунок Рідної Школи, на ратунок від катастрофи. І як ясними і зрозумілими є для нас наслідки упадку Рідної Школи, так само зрозумілим мусить бути тепер і її ратунок.

Взявши це під розвагу, екзекутива Обєднання звертається отсим до всего громадянства з горячою просьбою доложити всіх зусиль, щоби СЬОГОРІЧНА ЗБІРКА НА ПИСАНКУ, яка буде ПЕРЕВОДИТИСЯ ВІД ДНЯ 27. КВІТНЯ ДО 11. МАЯ С. Р. випала так, щоби старий край побачив, а Рідна Школа відчула, що ми здобулися на дійсний геройський подвиг.

Бо українська Школа в теперішну хвилю це серце українського народу і як воно перестане битися і ослабне, то й самого орґанізму не стане.

Филаделфія, Па., в квітни 1924.

ЗА ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:

о. Володимир Сполітакевич, предс. **Д. Штоґрин**, секр.

Жертви на Писанку належить слати на адресу:

OBYEDNANYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

ОКРУЖНИЙ ЗЇЗД У ЛЬВОВІ.

Дня 30. м. м. відбувся у Львові окружний Зїзд громадських діячів львівського округа. Заступлені були повіти: Львів — місто, Винники, Щирець, Ходорів—Бібрка, Яворів, виправдали свою неприсутність Камінка Стр., Жовква, Янів і Городок. Були також заступники головніщих громадських інституцій у Львові, студентства і духовенства. Предметом нарад Зїзду було утворення „Окружної Політичної Ради" для львівського округа: „Окружної Канцелярії Народньої Оборони" у Львові, з аналоґічними установами по повітах. По переведенню річевої дискусії Зїзд приняв резолюцію:

„Окружний Зїзд у Львові покликає до життя Окружну політичну Раду і Окружну Канцелярію Народньої Оборони у Львові, котра ставляє завданне концентрувати ділову роботу на ділянках національного життя львівського округа, давати тій роботі ініціятиву і напрям".

Опісля Зїзд, в котрім взяли участь особи, що належать до ріжних станів і ріжних політичних партій, вибрав членів Окружної політичної Ради, поручаючи її покликати до життя Окружну Канцелярію Народньої Оборони і подібні інституції по повітах.

ПРОФЕСОРСЬКИЙ ПРОЦЕС У КИЇВІ.

Зізнання М. П. Василенка.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

—o—

Як свого часу вже повідомлялось у „Свободі", дня 20. березня мав розпочатись у Київі великий „професорський" процес, до якого совітська влада приплутала також заслуженого українського ученого проф. Миколу Прокоповича **Василенка.**

Процес розпочався точно в призначений день. При переклеличці обжалованих суд звелів заарештувати також тих із них що досі були на вільній стопі.

З акту обжаловання, прочитаного в перший день процесу, можна побачити всю невинність **„академічної групи"**, до якої належав Василенко. **Група була непартійною;** приймались до її складу особи всіх громадських напрямків, до правих кадетів включно; тільки соціялістів, якого б відтінку вони не були, група до себе не приймала. Майбутній державний лад у Росії група уявляла собі **республикансько- демократичним.** На думку академічної групи, **Росія мусить залишитись единим державним тілом.** Група далі вважала, що **вимоги національних меншостей повинні бути по можливости (!) задоволені, але виокремленне осібних національно-державних одиниць група вважала шкідливим.**

Словом, стара програма старої кадетської партії.

Допит М. Василенка відбувся на восьмий день процесу, дня 28. березня.

На запитання про походженнє, занятте й минулу діяльність М. П. дав такі відповіди:

— Син урядника. Професор Академії Наук. За „Временного правительства" був куратором київської шкільної округи, потім товаришем міністроа народньої освіти. За гетьмана був у Київі міністром освіти.

— Чому не пішов на еміґрацію?

— З засадничих мотивів. Ще в 1919 р., бувши в Ростові в університетських справах і бачивши розклад Денікинської армії, не піддався на вмовлювання Яблоновського виїхати закордон і волів залишитись у Росії (для Василенка Київ усе ще Росія. **Ред.)**

— Для чого залишився, щоб боротися навнутр з совітською владою?

— Ні, щоб льояльно з нею працювати. Я належу до тої частини інтеліґенції, яка вважає своїм обовязком льояльно працювати з нинішньою владою, й обурююсь на ту частину, яка працює, тримаючи камінь за пазухою.

— Отже ви визнаєте совітську владу?

— Визнаю, як перехідний, мабудь історично неминучий лад, який поведе до перебудови державного життя на засадах народоправства й дасть можливість усім клясам перейти до необхідної для країни участи в справах державного будівництва.

— З виборами по „чотиріхвістці?"

— Так, я стою за заступницьку систему, збудовану на чотирічленній формулі: загальне безпосереднє, рівне й таємне...

— А для здійснення цеї ідеї треба зробити революцію проти совітської влади?

— Я завсігди був противником революційних методів. Саме через це я свого часу й належав до конституційно-демократичної („кадетської") партії. Прихильником еволюційного шляху я залишився й досі. Свої ідеї державного устрою я вважаю цілком леґальними й завсігди готовий леґально їх боронити.

— А що ви скажете про вашу участь у переговорах Вакара з українськими еміґрантами?

— Історія переговорів описана у варшавській „Українській Трибуні" (це помилка: не в „Українській Трибуні", а в Трибуні України", кн. 1. **Ред.)** Там висловлено, якого погляду додо. Вони за самостійність України або волять федерацію з Польщею, а не з Росією. **А я проти самостійности й стою за федерацією з Росією, а не з Польщею.**

— Отже ви прихильник льояльної праці з совітською владою... А як ви поясните вашу участь в „Осередку Чинности?"

— Самі слова: „Осередок Чинности" — це дурне непорозуміннє. Вони цілком не відповідають ані поглядам, ані праці нашої київської групи. Наше завданне полягало в тім, щоб утворити закордоном такий пресовий орґан, який правдиво інформував би про дійсне російське життя, бо в Росії неможливо такого орґану утворити. В основу цього орґану ми хотіли покласти безсторонність.

— А як виникнула ця думка?

— У квітні 1922 р. Чебаков повідомив мене, що приїхав Вакар і хоче прочитати доклад настрої еміґрації та про міжнародне положеннє. Для цього докладу я дав своє помешканнє. По скінченні докладу було зазначено, що розтіч серед еміґрації, про яку говорив Вакар, саме з того виникає, що закордоном не мають певних відомостей про події в краю.

— А вам відомо, що гроші на журнал „Новъ" дали французький уряд та американський міліярдер Форд?

— Ні, це мені невідомо. Та я й не цікавився цими питаннями. Журнал „Новъ", коли ми його одержали, зробив на нас таке пригноблююче вражіннє, що питаннє про фінансові джерела для такого видання не могло мати значіння.

ЮВИЛЕЙ РЕМІСНИЧОЇ БУРСИ У ЛЬВОВІ

З нагоди 25-ліття від оснування „Руської Бурси ремісничої і промислової".

—o—

Товариство „Руська Бурса ремісничa і промислова" у Львові обходило в неділю, 30. березня, 1924, 25-ліття свого істнування. По суті, 25 літ від хвилі оснування цього вельки корисного й заслуженого для витворення нашого „третього стану" товариства минуло 26. грудня 1923 р. Якраз 25 літ тому назад, дня 26. грудня 1898. р., „в память 50-літніх роковин народнього відродження Русинів в Галичині" (малося на увазі р. 1848) відбулися перші загальні збори товариства під проводом проф. Юліяна Романчука. Годиться згадати, що основниками „Руської Бурси ремісничої і промислової" були проф. Юл. Романчук, Василь Нагірний, др. Дамян Савчак, др. Кость Левицький, о. Мартин Пакіж, др. Лев Павенцький, Андрій Андрейчин і Дмитро Ковальський. Багато основників цього товариства вже не в живих.

Новооснoване товариство поставило собі метою виховувати і образувати українську молодь на фахових рукодільників і промисловців, опікуватися молодю, що посвячується ремісництву й промислові, допомагати талановитим учням і помічникам до фахового образування в краєвих та заграничних варстатах, в промислових і наукових заведеннях, одним словом співділати з метою двигнути український ремісничий і промисловий стан. До осягнення цеї важливої мети товариство постановило користуватися такими засобами: удержувати бурси, орґанізувати й спомагати огнища для термінаторів і молодих помічників, уділювати стипендії на дальше образування, на подорожі і наукові курси, вивіновувати укінчених питомців товариства готовими варстатами, машинами, взагалі знаряддям, потрібним до самостійного веденння ремесла і промислу, устроювати зразкові варстати, удержувати фахових учителів й інструкторів, видавати періодичні і неперіодичні твори з обсягу ремесла і промислу, скликати зїзди і наради українських ремісників і промисловців і т. ин. Як бачимо, програма дуже широка, та не багато з неї прийшлося здійснити нашому товариству на протязі 25 літ через наші злидні і таки байдужности громадянства. Сьогодні ми горді на жертвенність нашого громадянства, та хто знає, чи перед 25 літами та жертвенність не була далеко більша, коли на самих початках на „Руську Бурсу ремісничу і промислову" зложено 1500 злр., а сам Краків з одного дня збірку прислав 150 злр.

Заінтересування ремісничою бурсою було справді велике і здавалося, що намічена програма буде в цілости здійснена. На жаль, згодом заінтересування почало слабнути, журба за долю ремісничої бурси впала на кількох людей, які несли її з повним пожертвованнєм всіх своїх сил. Особливо два діячі, два філяри „Руської Бурси ремісничої і промислової" заслужили собі на вдячну память і загальне признання. Це пок. Василь Нагірний, директор „Нар. Торговлі", творець „Зорі" і ремісничої бурси, що з малою перервою до самої смерти виконував обовязки голови, — і загально відомий серед львівського громадянства старенький майор Іван Бачинський, ем. касієр „Дністра", що ще й сьогодня є центральним нервом і двигачем „Руської Бурси ремісничої і промислової". Після смерти вельми заслуженого В. Нагірного головою товариства став (20. лютого 1921 р.) о. Евзебій Бачинський, який успішно проводить товариством до нинішнього дня.

На протязі 25 літ товариства в значній мірі осягнуло свою мету, удержуючи у Львові ремісничу бурсу, з якої вийшло багато наших ремісників, розсіяних по цілому краю, а навіть за границею. Кожного року товариство удержувало пересічно 25 питомців. Зваживши, що кожний з них, присвячуючись науці ремесла, перебув в бурсі 3—4 роки, будемо мати понад півтора сотки самостійних українських ремісників. Крім того в часі війни, завдяки заходам п. майора Ів. Бачинського, вислано через віденський „Лерлінґшайм" біля 400 хлопців на науку на захід.

В тім часі товариство навіть прийшло до деякого майна. Добродієм товариства через увесь час був невіджалуваної памяти — світової слави оперовий співак пок. Олександер Мишуґа, який, глибоко відчуваючи конечність рідного свідомого, інтеліґентного й образованого ремісництва-міщанства, рік-річно спомагав „Руську Бурсу ремісничу і промислову", не забуваючи про це товариство і в своїм завіщані. Засобами пок. Олександра Мишуґи товариство вкінці дійшло до власної домівки (при вул. Подлевского ч. 3). Є це невеличкий партеровий дімок з чотирох кімнат і кухні. Другим незабутнім добродієм товариства є пок. о. Іван Залуцький, парох Теребовлі, який й в своїм завіщанні записав ремісничій бурсі біля 90 морґів поля. Та товариство з ріжних, від нього незалежних причин поки що не може користуватися й ужиткувати всього поля.

Одначе ці засоби поодиноких добродіїв є рішучо за малі — увідношені до великих завдань товариства. В нашій суспільности вже устійнилася думка, що в инших часах тільки самостійний, від непокликаних чинників незалежний ремісник, купець, промисловець переважає і навіть суспільно більше цінується від всіх урядовців, прикованих до бюрократичного воза, а всеж таки громадянство не піддержує як слід інституції, яка витворює цей незалежний елемент, цей „третій стан", говорячи старим терміном. „Руська Бурса ремісничa і промислова" при всіх своїх зусиллях може вдержати тільки 25 питомців, хоч з початком шкільного року зголосилося було до неї понад 100. Через недостачу фондів, або иншими словами: через нашу байдужність в цій преважній справі біля 80 охочих вчитися ремесла хлопців, мусіло відійти з нічим, мусіло піти на бистрі хвилі беззахистного пролетаріяту, некваліфікованого, а тим самим і майже безголосого робітництва.

Не від речи буде підкреслити, що коли в р. 1898 засновано „Руську Бурсу ремісничо-промислову", то не було ще на нашій території ні одного аналоґічного польського товариства. А як різко змінилися відносини в тому напрямі на протязі 25 літ. Сьогодня у Львові маємо аж чотири польські ремісничі бурси, в яких виховується 10 разів стільки ремісничої молоді, що в нас. Крім того в кожнім провінціональнім місті істнує польська ремісничa бурса. Цілі фалянґи польського, шовіністичним фанатизмом перепоєного ремісництва рік-річно виходять з тих бурс і заливають галицькі міста, навіть села. Чи треба вказувати на сю вагу і небезпеку цього явища?

В неділю (30. м. м.) відбулись в тов. „Зоря" при вул. Вірменській загальні збори „Руської Бурси ремісничої і промислової". Зібрані на них громадяне і сподвижники нашого „третього стану" кинули оком на пройдений на протязі 25 літ шлях, підвели підсумки праці і намітили плян роботи на будуче. А що піднесе цьому заслуженому товариству українське громадянство? Не хочемо накопичувати безлічі покликів, та чи не годиться, щоби в ювилейному році перш усього всі члени вирівнали залеглі вкладки, щоби наші громадяне тисячними лавами вступили в члени товариства і щоби багатші громадяне, особливо міщане, купці і промисловці, та громадські інституції піднесли товариству більший дар на розбудову бурси і на здійснення великих завдань товариства.

Від зрозуміння ваги і значіння цього товариства залежне є й зрозуміння нашого сучасного положення і творення трівких основ яснійшої і світлійшої будуччини.

ШИКАҐО, ІЛЛ.

Братство св. Ап. Петра і Павла, від. 220 У. Н. Союза в Шикаґо, Ілл. повідомляє, що вислало до краю $30.00 на народні ціли, котрі члени ухвалили на мітинґу 9. марта. Гроші вислані до Львова $15.00 на інвалідів а $15.00 на сироти, посередництвом Михайла Клема, 2020 W. Chicago Ave.

ЗА УРЯД:
Григорій Гаврилюк, предс.;
Василь Вітошинський, кас.;
Іван оЧрній, секр.

СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ

Іван Муссикевич. 10. лютого с. р. помер у Стрию Іван Муссикевич, член рад і дирекцій усіх місцевих українських товариств, б. голова і начальник окружного стрийського „Сокола", б. комісар староства за української влади. Людина тиха і роботяща, своїм поведеннем і довголітньою організаторською працею, особливо на полі сокільства і кооперації, зєднав собі велику прихильність серед широких селянських мас Стрийщини. З найдальших закутин Стрийщини явилось більш тисячки Соколів і Січовиків, щоби віддати жалібну послугу і останню честь свому начальникови, що вимуштрував і водив їх на памятний сокільський здвиг у Львові 1914 р. Такого натовпу сірих і чорних мужицьких свит Стрий давно не бачив. Хотіли вистроїти у чвірки і вкрити домовину принесеними, через ціле воєнне лихоліття збереженими прапорами, однак цей доказ духової звязи з Покійним видався надто небезпечним для влади. Вона на нього недозволила!

ДОБРА ПРИЯТЕЛЬКА.

— Так ти щаслива наречена? Мої найщиріщі побажання, люба Галю, щоби ти як найдовше була такою щасливою.

—o—

— Прошу пані, в масковому костюмі тут вступ заборонений.

— Щож це вам? Таж я у жалібному одязі!

ПОВІДОМЛЕННЄ.

ДО ВП. ЧЛЕНІВ І УРЯДНИКІВ У. Н. СОЮЗА:

Згідно з ухвалою річного засідання головного уряду У. Н. Союза отсим проголошуеся

ПРОДОВЖЕННЄ КАМПАНІЇ

принимання нових членів без вступної оплати до У. Н. Союза по конець місяця мая 1924 р.

В виду того, ще в слідуючих двох місяцях, а то в

КВІТНІ І В МАЮ

Український Народний Союз, посередництвом 345 своїх відділів в Злучених Державах і Канаді буде приймати

МУЩИН, ЖІНОК і ДІТИЙ

почавши від скінченого 1-шого року до 55 літ віку

БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ

НА ОБЕЗПЕЧЕННЄ В СЛУЧАЮ СМЕРТИ, КАЛІЦТВА АБО НЕВИЛІЧИМОЇ СЛАБОСТИ.

Орґанізуйте нові відділи, братства, сестрицтва і товариства.

Приєднуйте нових членів і членкинь.

По близші інформації голосіться до відділових урядників або просто до головної канцелярії У. Н. Союза на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
Recording Department
P. O. BOX 76, - - - - - JERSEY CITY, N. J.

Джерзи Сіті, Н. Дж., 5-го марта, 1924 р.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ:

Іван Каштанюк, гол. рек. секретар.

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА В БЕСАРАБІЇ, БУКОВИНІ, СЕМИГОРОДІ І РУМУНІЇ

Закон про земельну реформу ухвалено ще в 1919 р. Акт про земельну реформу в Ресарабії ухвалено парляментом в Букарешті 13. березня 1920 р. На підставі цього акту бесарабським дідичам залишилось лише по 250 гектарів. Решта мала перейти до рук селян, що мають до 4 гект. зі сплатою протягом 10—20 років. Цікаво, що в Румунії залишено дідичам до 1000 гектарів а викуп землі назначено не в ціні з 1914 року, як для Бесарабії, але тричі вище. Зроблено це тому, бо в старій Румунії (Регаті) є дідичами румунські бояри а в Бесарабії в більшости Москалі та другі чужинці.

Ту землю, що уряд відобрав від дідичів розділено так, що слід булоб зараз починати другу земельну реформу.

З 1,505.386 гектарів бесарабської землі призначеної для розділу величезну частину захопила зграя депутатів, високих урядників та ріжних спекулянтів, що дали „бакчиш" комісіям та членам парляменту. Із розділених 615.161 гект. пішло 416.375 гект. в селянські руки. Всю землю одержало лише 76.415 селян.

Отже третина землі пішла в руки не селян а міського населення для спекуляції. Парляментарний посол Лупу заявив, що між інчими міністер Бесарабії Інгулець сам загарбав велику силу землі.

Ще гірше стоїть справа на Буковині, в Семигороді та самій Румунії (Регаті).

В Румунії 920.939 (85%) власників мають до 10 гект. а загалом 3,153.465 гект. (40.29%) землі, — 38.723. (3.96%) власників мають від 10—100 гект. а загалом 864.800 гек. (11.72%) землі — і 5.385 (0.64%) власників мають від 100 і більше гект. а загалом 3,810.351 гект. (48.69%) землі.

Для розділу намічено 2,215.515 гектарів, з чого для селян призначено більше як половину. До 1922 року дано селянам 426.000 гект. себто ніби третину з того, що мало на них припасти, а дві третини ще й досі не поділені.

На Буковині намічено до розділу 52.340 гектарів.

В Семигороді намічено до розділу 2,370.000 а розділено поки що лише 566.000 гект. Кандидатів було 525.000 а дістало землю 350.000. Решта землі і до нині нерозділена.

На земельну реформу дає гроші центральний земельний банк. Реформу переводять в життє земельні комітети, в яких перевагу мають дідичі а в нових країнах напливові Румуни. Все побудовано таким робом, щоби в краях з міщаним або нерумунським населенням землі дістадися в руки румунських селян, румунських кольоністів або румунських спекулянтів. Головна ціль цієї реформи є знищити нерумунську велику земельну власність та зміцнити румунську кольонізацію на селі і румунський елемент по містах.

НАША СТАРОВИНА

В теперішнім часі Уряд і католицьки йклер розглядає питання про повернення нам старинної церкви св. Миколи в Замості. Сподіюся, що за підставу вирішення цього питання можуть взяти непевні вістки про час будови і засоби на цю будову, тому хочу вияснити нашій суспільности дійсні відомости про цей храм. Королівський Коронний Канцлер Стефана Баторія — Ян Замойскі, — тодішний власник Замосця, окремим листом з 10. січня 1589 року дозволив праславним горожанам того міста купцям грецької національности і місцевим Українцям, побудувати православну церкву в самім місті, що було тоді твердинею. І 1604 р. ця церква св. Миколи побудована виключно на трудові гроші греків і православних мешканців. Вониж пізнійше заложили ставропигіяльне братство св. Миколи, яке було баштою оборони православія.

В кінці XVIII століття унія розповсюднилася по всій Холмщині ілише тоді в 1698 році завдяки гнетові й заходам Анни Замойської, — тодішньої властительки Замостя, прилучилася до неї й Замостська Ставропигія. З того часу церков св. Миколи переіменована на Василиянський монастир, котрий був скасований в 1864 р., а св. Микольська церква після того повернення назад в православну.

Власностю тої церкви є парафіяльний камяний дім, що стоїть біля неї з будівлями, садом і землями простором 127 морг., а власностю братства двоповерховий камяний дім з официнами і 33 моргами землі.

В 1918 році, як інформує тижневик „Новіни Замойске" з 16 жовтня 1918 року за ч. 16|23 директори польських шкіл в Замості з ксендзом Иєрином на чолі при допомозі комітету зложеного з польської інтелігенції, по усуненню слідів „схізми", як виражається ця ґазета і знищенню внутрішнього улаштування й чудової краси Іконостасу, 20. жовтня 1918 р. пересвятили на костел для шкільної молоді.

Тепер порушено питання про повернення нам цеї церкви, але кс. Домбровскі, який є префектом жіночої семинарії і настоятелем того костела, живе й утримується в церковнім домі і будівлях, робить опір тому і видумав, що ця церква побудована в часі унії католичкою Анною Замойською, яка була властителькою міста Замостя ледве коло 1690 року і на підставі таких хибних інформацій і обставин, що ця церква була якийсь час уніятською, домагається полишення її костелом. Очевидно, йому при ньому добре живеться, а доля православних мешканців, православної молоді і жовнірів, які несуть в жертву для Польщі своє життя і не мають де навіть Богу помолитися, для того служителя вівтаря байдуже. Велебному ксендзові Домбровському я порадив би розгорнути пожовклі листки історії Польщі, писульки Замойських і інциклопедію 1868 року, що може його стримати від гріху простягання до чужого майна цих рук, які приносять на вівтарі безкровну жертву.

Ол. Рочняк.

РАБІН ВАЙС

Нюйорський рабін Вайс, їдучи одного разу стріткарою, встав, щоби дати своє місце одній жінці, але якийсь панок, випередив жінку і сам заняв місце. Рабін глянув на него строгим, лихим зором.

— „Чого так глядиш на мене, начеб хотів мене живим зїсти? — воркнув панок.

— „Не бійся! Я Жид і свинини не їм" — відказав рабін.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

XV (1902—1903).

(53)

Коли стало відомо, що Полтавська Міська Дума дістала від уряду дозвіл на відкриття памятника Котляревському, то на чергових загальних зборах Орґанізації постановлено було взяти в цьому святі як найактивніщу участь, вирядити від кожної громади делеґатів з адресами писаними українською мовою і поширити як найширше відомість про се свято, щоб зїхалося як найбільше Українців не тільки тутешних, а й закордонних і таким чином заманіфестувати силу українського руху.

Такі самі постанови зроблено було на Загальних Зборах і що до ювилею Лисенка, І. Нечуя-Левицького і перед кожним Археольоґічним Зїздом на Україні — 1899 року в Києві, 1902 року в Харкові, потім в Катеринославі і т. д. Так само орґанізація дбала про щорічне, коли можливо прилюдне, святкуванне роковин Шевченка і т. д.

На всіх цих ювилеях, зїздах, роковинах, Орґанізація намагалася показати світові, що українська нація живе, а що її тільки придушено.

На свято відкриття памятника Котляревського приїхало багато делеґатів від Галицьких установ і ми з Києва разом виїхали до Полтави в одному поїзді, занявши підряд два ваґони. Жартуючи казали ми, що коли, боронь-Боже, наш поїзд розібється, то надовго припиниться відродженне української нації, як Чехи казали, що як би завалився будинок, в якому збіралися „будителі" чеського національного руху — Ріґер, Палацький, Ганка та Гавличек, то може не було-б і відродження чеської нації.

Галичани, що переважно уперше були на Великій Україні, дивувалися і захоплювалися її безмежними просторами. Де-ж пак! Від Перемишля чи Львова їдеться майже добу до Києва; других пів доби до Полтави і все територією суцільно заселеною українським народом і тільки в степах понад Чорним морем можна зрідка наїхати на кольонії — Волоські, Німецькі та инчі, а то все одна українська мова, майже без одмін, без діялектів від Карпатів до Кавказу. І так можна їхати серед суцільного українського населення і третю добу аж до Дону, де українське населеннє перемішане з козаками-москалями, а далі, четверту і пяту доби — серед українського населення, що живе в суміш з останками тубольців-кимликів, кирґизів, сартів і т. д.

До Хмельниччини Україна кінчилася Черніговщиною, Прилуччиною та Лубенщиною за Дніпром, одрізана від Чорного моря Татарами, а тепер вона займає вдвоє більші простори на Лівім березі Дніпра, ніж на Правім і колонії свої розкидала, як аванпости, далеко за Волгою, за Каспієм, по всьому Сібіру аж до Зеленого чи Сірого Клину над Великим океаном. Це компенсація за Вислокщину та Занянне, що Поляки забрали у нас силою на заході, певне навіки. А український народ завоював отсю величезну територію не мечем та гарматами, а істиком та плугом і певне завойовуватиме й далі. По що наш народ з Західної України, тиснений Поляками, виїздить кудись за море-океан до Канади, Бразилії і в третім поколінні навіки губиться, коли тут, під боком, лежать такі безмежні простори чорноземлі, якої ще не торкався плуг і яка жде трудящих рук та досвідчених голів, що принесуть з собою культуру, розцвіт життя і хліб для всієї Европи. Не страшна українському народові на полі колонізації конкуренція з московським народом, бо він культурно нижче за наш, не страшний зусилля російського уряду обмосковити наш народ Коли в умовах, яких не зазнав жадний славянський народ, він витворив літературу, що займає після російської та польської перше місце серед славянвянських літератур, стоїть вище за чеську, як це признають самі Чехи, то такого народу вже задушити не можна і він таки колись відродиться національно. Як-би Никон, патріярх Московський, не поправив був московських церковним книжок, і не наблизив московських церковних обрядів до українських, то весь народ московський, з своєю інтеліґенцією, бюрократією і з царями, держався-б, як тепер „старовіря" окремої від Українців обрядности. Як би й Гоголь написав хоч свого „Тараса Бульбу" українською мовою, то певне, відродженне українського народу пішлоб швидчими кроками, ніж тепер...

Так мріяли ми та міркували з Галичанами їдучи до Полтави на свято Котляревського, що перший поставив нашу літературу на міцний народний ґрунт і тим прискорив справу відродження української нації.

Але, як раз-у-раз в житті буває, — з серіозним мішається й комічне: Грінченко, що не переносив тютюнового диму, всю дорогу сперечався з курями, що приходили в наш ваґон. Саме під час такої суперечки з другого вагону увійшов до нас з цигаркою в зубах др. Мирон Кордуба. Роздратований Грінченко не знаючи його в обличчя, накинувся на нього з голосним вигуком. Кордуба, що пізнає Грінченка по фотоґрафії, чемненько вклонивсь, відповів з гречністю:

Досі я мав честь бути знайомом з гострим пером, а тепер познайомився і з грізним голосом пана добродія Грінченка.

Се викликало веселий сміх всього ваґону, а засоромлений Грінченко, довідавшись, що це Кордуба, почав прохати у нього вибачення і привітною розмовою з ним старався затерти своє нечемне поводженнє з галицьким гостем.

Пізніще Грінченко, таким-же нетактовним способом гостро виступив з статтею в „Раді" проти „засмічування" Галичанами української літературної мови, проти чого Франко та инші хотіли голосно протестувати але їх збив проф. Грушевський.

Ювилей Котляревського 1903 року зробив величезне вражінне не тільки на присутніх на ньому, а через російську пресу і на широкі кола всієї України. Заборона читати адреси українською мовою і протест Українців проти сього; приїзд великого числа делеґатів від ріжних інституцій з Галичини, на чолі з старим Романчуком, Головою Українського Парляментарного Клюбу у Відні, їх промови українською мовою проголошені звиклими, часом дуже талановитими промовцями, багатьом людям вперше розкрили очі на український рух, так що потім зявилося багато дуже активних українських діячів, що свою свідомість національну датували від свята Котляревського. Багато й селян жалкувало, що не знали про цей ювилей і не приймали в йому участи і вже на ювілеї Лисенка та Нечуя-Левицького 1904 року приїздили до Київа в значній кількости.

Взагалі такі публичні, прилюдні виступи Українців значно розбудили свідомість в широких масах як міських так і селянських, що виразно помічалося по попиту на українську книжку, який після ювилею Котляревського значно зріс і багато російських книгарень на провінції почали закуповувати з нашої книгарні книжки, бо їх вже стали вимагати широкі кола.

(Дальше буде).

ДОПИСІ

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Протестаційне віче проти ляцьких звірств.

Віче зістало скликане жіночими організаціями: „Жіночою Громадою", „Жіночою Радою" і Сестрицтвом св. Ольги ч. 1.

Віче отворила д-ка Стефанія Абрагамовська, предсідателька „Жіночої Громади", представляючи ціль віча і вічевих бесідників. Панна Оля Кирчівна предсвила ціль віча в англійській мові. Перший забрав голос др. Льонгин Цегельський. Начеркуючи коротко життя бл. Ольги з Левицьких Бесарабової, зазначив, що найголовнійшим злочином її було хиба тільки те, що була Українкою. Не брала жадної участи в політиці, говорив шановний бесідник, тільки працювала в товариствах добродійних як „Червоний Хрест" і инших. За українського правительства була книговодчиком при уряді, однак коли провительство упало, вона виїхала. По її приїзді слідувала ревізія і знайдено кусник паперу з наголовком уряду Західної України. Се не був злочин, однак її арештовано і замучено, без слідства і засуду по бандитськи, по варварськи. Смерть її не наступила через повішенне, але оголосила львівська поліція, а через поломанне костий, ушкодженне черепу, перетяганне електричних дротів з одного уха до другого і иншого покалічення. Страшного насильства доконано на слабій жінці. А Українці мовчать. Чому не знайдеться, смілець і не відплатить її смерти, та так щоб Ляхи не мали відваги повторяти подібні діла?! Чому не знають о тім Анґлія, Франція, Америка і инші ті цивілізовані держави, що дали поміч „цивілізованій" Польщі. Морд, якого доконано на Ользі Бесарабовій, можливий був хиба в пятинайцятім століттю, в віку, далекім від цивілізації. Дальше звернувся бесідник до тих, що збирають гроші на революцію. Покажіть нам ту революцію, про котру так богато говорите (гучні оплески).

Другою говорила д-ка Лотоцька. За хлібом і волею приїхали ми сюди. Хліб ми здобули, а про волю забули. Ми давали гроші на ріжні цілі, тільки не перестали сваритись, а щоби волю здобути треба передовсім перестати межиусобиці а злучитись усім нам до боротьби проти усім нам спільного ворога. Ворог Лях знає, що колиб ми були злучені, він не устоявбися. Длятого нищить всьо, що проявляє хоч яку єдність, орґанізацію, хочби на полі гуманітарнім як бл. Ольга Бесарабова. Ляхи не вірять в свої сили і длятого затирають сліди подій, негідні людини. Чому-ж нас жінок мало в орґанізаціях, а чимало жінок, котрі показали найкращі прояви геройства і котрих богато згинуло в руках ворогів. Тут шановна бесідниця відчитала імена замучених Ляхами Українок. Між іменами і селянки і робітниці і інтеліґентні, з усіх верств суспільности. У нашого жіноцтва є патріотизм, але бракує зєднання, орґанізації.

П. Вилсмілер, Американка, здаєсь з огляду на те, що не зрозуміла належито цілі, в якій запрошено її говорила не конче річево, хоч Українці могли дещо скористати з її промови.

Д-ка Лисякова зачала свою промову питанням: Чому порожні місця нині на салі? Де Українці в нинішний важний день? Де наше жіноцтво? Чому промовчуєм страшну кривду, яку нам робить страшний ворог Лях? Чому забули, що Польща нищить нас від віків? Де почування Українців? Чи забули історію, ляцький паль, паленне живцем, дертя пасів? Де Коцко, Каганець, Чорній, Бесарабова? Чому не маємо на думці, що Лях лайдак киртицею підідає наше життє там, де воно проявить кращий зріст? Тож єднаймось жінки, наклткувала бесідниця, поможім як морально так і матеріяльно нашим безрадним братам, покажім Ляхам, що нігде нема їх „ойчизни" на нашій землі. Вкінці завізвала материй до виховування дітий в українськім дусі, і до єдности Українці взагалі. — Д-ка П. Левін, предсідателька тов. американської культури, в своїй короткій промові припімнула, що тому двайцять пять років вона була в Берліні і мала нагоду чути як карано польок з Познанщини за те, що учили своїх дітий польської молитви. Тепер бачу, вони забули, на диво, за дуже короткий час і уживають ще страшнійших средств, щоб винищити Українців. Вона радила, щоби такі віча скликати перед Американцями, то вони будуть богато більше приносити користи.

Після промови д-ки Левін слідувала збірка, котра принесла $72.16. Гроші ці призначені для українських політичних вязнів. На закінченнє д. Базяк по красній промові відчитав резолюції, котрі вічевики одноголосно приняли. Резолюції звучать:

Віче українського жіноцтва м. Ню Йорку, зібране дня 6-го квітня 1924 року в салі Українського Народного Дому, вислухавши потрясаючих рефератів про мученичу смерть бл. п. Ольги Бесарабової, замордованої польською державною поліцією у Львові, одноголосно приняло отсі резолюції:

1) Українське жіноцтво м. Ню Йорку не може найти слів для напятнування рафінованого варварства, з яким польські державні орґани тортурували та замучили на смерть бл. п. Ольгу Бесарабову, високоідейну і визначну українську громадянку, котра стояла осторонь від активної політичної діяльности і єдиною провиною якої було те, що вродилась, жила і вмерла Українкою. Українське жіноцтво м. Ню Йорку пятнує так звану польську републику, де подібні урядові морди, як вказують інтерепеляції навіть польських послів в польськім соймі, є на порядку дневнім, як орґанізацію національного бандитства, яка є чорною плямою на карті Европи, нещастем народів, які нещасним ходом долі попали в кигті сеї орґанізації та вічним соромом для тих великих потуг світа, котрі отсю орґанізацію національного бандитизму мало що не в центрі Европи створили і піддержували.

2) Українське жіноцтво присягає само і взиває увесь український нарід по обох боках океану ненавидіти всею душею і всім серцем отсю темну державу орґанізованого морду, скритовбийства, насильства і грабунку, поборювати її всіми способами, які є лише в людській силі, аж доти, доки отсей жорстокий паразит не розпадеться і не згине з лиця землі. Українське жіноцтво присягає виховати своє молоде поколінне в непримиримій ненависти до диких польських гнобителів та взиває Українців-мущин пімститися за смерть бл. п. Ольги Бесарабової так, щоби се було відстрашуючою осторогою для посіпаків польського державного бандитизму.

3) Українське жіноцтво м. Ню Йорку рішає звернутись з протестом проти рафіновано польських звірств до правительства Злучених Держав, які є морально одвічальні за відданне Галичини на поталу Польщі, а тим самим морально одвічальні за звірські акти, попвнювані там польскими властями. Так само віче рішає звернутись з протестом до Ліґи Народів, котра взяла на себе виконувати нагляд над долею меншостий в Польщі.

4) Віче українських жінок м. Ню Йорку рішає дати почин до постійної, загально-американської орґанізації українських жінок в Америці імені бл. пам. Ольги Бесарабової з цілю нести всесторонню поміч, моральну, матеріяльну і чинну старому краєві в поборюванню польського ярма.

5) Віче українських жінок м. Ню Йорку рішає отсим оснувати фонд ім. Ольги Бесарабової, котрого цілю буде фінансувати реванжу за всякий акт звірства польських властей супроти осіб української народности на засаді — два ока за одно, два зуби за один.

5) Для виконання сих постанов уповноважується президія віча.

Стефа Абрагамовська,
предсідателька.

Ольга Кирчівна,
місто-предсідателька.

Паланія Дембицька,
секретарка.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Панахида по бл. п. Ользі з Левицьких Бесарабовій.

Як лискавка рознеслася сумна вістка по Америці та прошила до живого серця американських Українців, що в поліційних арештах у Львові замучили в варський спосіб польські окупанти О. Бесарабову. Замучили за те, що вона була характером чиста як хрусталь, духом сильна як ґраніт.

Щоби всвяткувати память геройки, котра віддала життя за свободу свого народа, за покликом „Жіночої Січи" ім. Б. Хмельницького відбулося дня 13. цвітня с. р. поминальне богослуження за упокій душі геройки.

Панахиду при численній участи нюйорських Українців відправив місцевий парох о. Підгорецький. Він в своїй нагробній промові зясував коротко, як покінчила покійна своє життя від рук польських наїзників. Він сказав: „хотяй її між живими нема, але дух її буде все між нами, буде підбадьорувати нас до порахунків з ворогами, а кров невинно пролита, що зросила батьківську землю, кличе до неба о пімсту!"

Відтак присутні віддали поклін перед її могилою.

Наші Січовики роздавали підчас панахиди і по ній жалобні кокардки на знак жалоби; збираючи при тім жертви. В сей спосіб зібрано $100.08 котру то суму призначили на памятник покійній, щоби свідчив молодшим поколінням, що тут спочиває жертва, котра з любови до свого народа віддала то, що її було найдорозше, своє життя. Гроші зібрані на памятник відсилаєся до Обєднання в Філаделфії.

Нюйорські Громадянки! Наша справа стоїть зле. Ми, нюйорські жінки зорґанізовані, тому кличемо до вас: вступайте в ряди „Жіночої Січи", а там почуєте і побачите, яку ролю в суспільности має жінка. Там навчимося, як нам треба прислужитися нашій зкервавленій батьківщині. Не будьмо послідні, а орґанізуймося! Вступайте в „Жіночу Січ"! В ній найдете дух великої покійниці.

Січовий льокаль находиться в Народнім Домі, 6 ул., Ню Йорк.

Жіноча Січ ім. Богдана Хмельницького.

—o—

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Панахида за бл. п. О. Бесарабову.

Православний український владика, Іван Хведорович, відправив в Нюарку панахиду за бл. п. О. Бесарабову, дня 23-го марта. Богослуженне відправлялося в українській мові, що вражало дуже мило зібраний нарід. Перед відправленнем панахиди, владика виголосив дуже жалібну промову, в якій змалював страшні терпіння українського поневоленого народу.

Бл. п. Ольга Бесарабова, говорив він, це тільки одна жертва із мілїонів, які погибли мученичою смертю від наших ворогів. Еще ніколи, навіть в історії нашого бездольного народа, не впало тільки невинних жертв, що в послідних роках. Навіть лихоліттє татарське не погубило тільки українського люду, що теперішна сваволя наших ворогів. Не хочеться вірити, щоби у двайцятім віку, який чваниться своєю цивілізацією, могло згинути у страшних муках тільки мілїонів одного народу, а в цьому переважно безпомічних жінок, старців і в нічім неповинних дітий. Промову свою закінчив владика надією, що кров невинно замучених буде тим посівом, який видасть із нашого народу героїв, які добудуть Україні свободу і добру долю на світі.

Ціла промова була так зворушаючою, що всі слухаючі а й сам промовець мусіли заплакати, уявляючи собі усі страшні терпіння свого рідного народу.

Дай Боже, щоб усі ті муки неповинних жертв, вийшли на проклятте і погибель усім нашим народним ворогам та щоби дали усім нам Українцям відвагу і завзяттє до боротьби за волю!

Михайло припхан.

ВЕСЕЛИЙ КУТИК

В ШКОЛІ.

Учитель: Що робили Яковові сини?

Петрусь (син купця): Вони продали свого брата Йосифа за двайцять срібняків.

Учитель: Чи то добре було?

Петрусь: Ні, пане учитель!

Учитель: Чому ні?

Петрусь: Бо то було за дешево.

ХИТРИЙ ІВАСЬ.

— Івасю, — каже вчитель гостро — чи ти не знаєш, що ти поступив проти семої заповіди, коли ти Василеви взяв його яблоко?

— Так, — відповідає Івась. — Та вже ліпше було мені нарушити сему заповідь і взяти яблоко, як провинитися проти десятої заповіди, колиб я був лише пожадав цього яблока.

РОЗСІЯНИЙ.

Учитель Забувальський стрінув на вулиці жінку одного свого знакомого. — Як жеж здоровлячко вашого чоловіка? — питається він її. — Ах, Боженьку, він жеж помер іще тому два місяці! — поясню жінка.

— Так, так — тому то так рідко можна побачити його на вулиці — відповідає собі вчитель.

СПІВАК — ЧИ АКРОБАТ.

Славний музик Гендель—як дірігент Лондонської Опери— по тодішньому звичаю диригував на гарфі. Його акомпаніямент був такий чудовий, що публика часто більше слухала музики Гендля, як співу артистів. Одного вечора розсердило це одного артиста-Італійця так дуже, що він присягався перед товаришами, скочити на діл із рампи на гарфу, колиб Гендель зробив іще раз такого збитка.

Гендель довідався про цю погрозу й каже Італійцеви: „Отже ви хочете скочити на діл зі сцени! Заповіджте мені завчасу, коли ґадаєте скакати. Я зазначу це на театральних афішах, і вірте мені, вашим сканнем більше заробимо, як вашим співом!"

КОРОВА І ХУДОБА.

Ґавс, славний математик був раз у гостях у одного фабриканта. При обіді встає син фабриканта — зарозумілий хоч немудрий хлопець — і звертається до сивоволосого професора з таким питанням: „Чи то правда, пане професор, що ви за молоду пасли корови?"

— „Правда, молодий чоловіче, — відповів спокійно старий професор — але з цього часу я маю неоцінений талант, а саме... (при цих словах поглянув гостро на молодого чоловіка) вже здалека розпізнати кожню худобу!"

—o—

Бесідник: Колиж я обернуся туди, — що я побачу?

Один із присутних на салі: Мабуть двічі стільки людей, скільки тут е.

—o—

Один честилюбовий горожанин, що рад би був бути міським радним, заявляє у салуні з обуренням: „Половина радних, то осли!" Посадник міста, до якого долетіли ці слова, зажадав від горожанина відкликати цю обиду й оголосити публично заяву-перепрошення, инакше віддасть справу до суду. Після цього дав цей горожанин до місцевої „Міщанської Ґазети" таке оголошення: „Отсим заявляю, що половина радних не е осли".

—o—

Суддя: Чому ви вкрали бразлету з вистави золотника?

Злодій: Прошу пана судді, там була покладена карточка з написом: „Користайте з нагоди", і я не міг побороти спокуси.

—o—

— Знаю одного чоловіка так дуже подібного до вас, що годі би вас обох розріжнити.

— Ради Бога, ви чейже не віддали йому двайцять долярів, що я вам їх позичив тому чотири тижні.

—o—

— Вейтер! Два яйця три хвилі варені! Але скоро, прошу, бо за дві хвилі відіздить мій поїзд!